© У. В. Пелех, Я. Я. Кріль, В. Р. Шевчук



Отримано: 28 травня 2026 р.

Прорецензовано: 06 червня 2026 р.

Прийнято до друку: 08 червня 2026 р.

Дата публікації: 24 червня 2026 р.

email: ulyana.pelekh@lnu.edu.ua

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0002-4717-3334

email: yaroslava.kril@lnu.edu.ua

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0003-3421-8094

email: vira.shevchuk@lnu.edu.ua

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0002-0925-6489

DOI: http://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-41(69)-324-332

Пелех У. В., Кріль Я. Я., Шевчук В. Р. Консалтинг у сфері фінансової звітності: розмежування з аудитом та аналізом в контексті стандартів незалежності МФБ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Економіка».* Острог : Вид-во НаУОА, червень 2026. № 41(69). С. 324–332.

*УДК: 657.6.05:334.02]:005.572]:006.032]:174](100)*

*JEL-класифікація M42, M41, G30*

**Пелех Уляна Василівна,**
*кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету імені Івана Франка*

**Кріль Ярослава Ярославівна,**
*кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету імені Івана Франка*

**Шевчук Віра Романівна,**
*кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету імені Івана Франка*

# КОНСАЛТИНГ У СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: РОЗМЕЖУВАННЯ З АУДИТОМ ТА АНАЛІЗОМ В КОНТЕКСТІ СТАНДАРТІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ МФБ

*У статті досліджено теоретико-прикладні аспекти розмежування аудиту, фінансового аналізу та консалтингу у сфері фінансової звітності. Автори обґрунтовують визначення сутності консалтингу у цій сфері та здійснюють порівняння послуг, визначаючи вимогу незалежності як ключовий демаркаційний критерій. Особливу увагу приділено типізації «сірої зони» (Due diligence, ESG-верифікація, оцінка активів, трансформаційний консалтинг) та ідентифікації п'яти категорій загроз незалежності за Кодексом IESBA. Виявлено інституційні прогалини в Україні та сформульовано рекомендації для аудиторських фірм, замовників і регуляторів щодо посилення комплаєнс-контролю для захисту незалежності аудиту.*

***Ключові слова:*** *консалтинг, аудит, фінансовий аналіз, незалежність аудитора, загрози незалежності, кодекс етики професійних бухгалтерів.*

**Ulyana Pelekh,**
*PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting and Auditing, Ivan Franko National University of Lviv*

**Yaroslava Kril,**
*PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting and Auditing, Ivan Franko National University of Lviv*

**Vira Shevchuk,**
*PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting and Auditing, Ivan Franko National University of Lviv*

# CONSULTING IN FINANCIAL REPORTING: DISTINGUISHING IT FROM AUDIT AND ANALYSIS IN THE CONTEXT OF IFAC INDEPENDENCE STANDARDS

*This article examines the differentiation between financial reporting consulting, auditing, and financial analysis within the strict independence standards established by the International Federation of Accountants (IFAC) and the IESBA Code. To fill academic and legal gaps, the paper provides an original conceptualization of «financial reporting consulting.» A systematic comparison of these fields is conducted across three sets of evaluation criteria: conceptual, regulatory, and sanction-related. The research demonstrates that the defining criterion for professional differentiation is the mandatory requirement for the service provider's absolute independence.*

*Furthermore, the «grey area» of overlapping professional services is modeled using Euler diagrams, explicitly encompassing due diligence, ESG verification (incorporating the ISSA 5000 standard), asset valuation, and transformation consulting. The paper details the manifestation of five fundamental threats to independence within this unregulated domain: self-interest, self-review, advocacy, familiarity, and intimidation. It emphasizes that the lack of a specialized national*

*regulatory framework for consulting in Ukraine creates an institutional vacuum, weakening compliance control mechanisms.*

*Based on the findings, practical risk-mitigation recommendations are formulated for the audit services market. These include creating internal service registries for audit firms, introducing income structure disclosures for regulators (such as APU and OSNAD), and establishing stricter compliance evaluation criteria for corporate clients to protect audit objectivity during European Union integration.*

***Keywords:*** *consulting, auditing, financial analysis, auditor independence, threats to independence, code of ethics for professional accountants.*

**Постановка проблеми.** Сучасний ринок професійних послуг у сфері фінансової звітності характеризується стійкою тенденцією до розширення сервісних портфелів провідних аудиторських компаній за межі власне аудиту. Провідні гравці ринку – Deloitte, Ernst & Young, KPMG та PwC – одночасно надають аудиторські, консалтингові та аналітичні послуги в межах єдиної організаційної структури [1; 2]. Така конфігурація ринку створює принципову регуляторну проблему: концептуальні межі між аудитом, фінансовим аналізом та консалтингом у сфері фінансової звітності на практиці є розмитими, а окремі послуги – Due diligence, ESG-верифікація, оцінка активів, трансформаційний консалтинг – одночасно містять ознаки кількох видів діяльності, утворюючи «сіру зону» перетину.

Ця проблема має як теоретичний, так і прикладний вимір. Відповідно до §600.1 Кодексу етики професійних бухгалтерів, розробленого Радою з міжнародних стандартів етики бухгалтерів (далі – Кодекс IESBA, англ. International Ethics Standards Board for Accountants), надання аудиторською фірмою неаудиторських послуг тому самому клієнту створює загрози незалежності, що підривають ключовий принцип аудиту [3]. Ефективне застосування цих норм потребує чіткого розмежування між аудиторськими, консалтинговими та аналітичними послугами. Власне зрозумілих критеріїв бракує як у вітчизняних нормативних джерелах, так і в науковій літературі.

Проблему загострює відсутність в Україні спеціального нормативного документа, що регулював би консалтингову діяльність у сфері фінансової звітності. Чинне законодавство, зокрема Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21.12.2017 (далі Закон «Про аудит»), регулює виключно аудиторську діяльність, тоді як консалтинг залишається поза межами спеціального регулювання [4]. Це означає, що механізми протидії загрозам незалежності, передбачені §120.6 А3 та §600–610 Кодексу IESBA, функціонують в інституційному вакуумі на національному рівні, що знижує їхню практичну дієвість.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проблематика консалтингових послуг у сфері фінансової звітності та їх розмежування з аудитом і фінансовим аналізом в контексті стандартів незалежності Міжнародної федерації бухгалтерів (далі МФБ) охоплює кілька наукових питань. Систематизація вітчизняних і зарубіжних публікацій дала змогу виокремити ключові дослідницькі напрями, які роблять вагомий внесок у предмет дослідження, але водночас залишають відкритими низку питань.

Загальнотеоретичні засади консалтингу та характеристику вітчизняного ринку консалтингових послуг розглянуто у працях Н. А. Мазур та А. О. Ніколашина [5], які встановили, що основною проблемою розвитку консалтингу в Україні є відсутність законодавчого визначення відповідного виду діяльності, що унеможливлює ведення статистичної звітності і ускладнює розмежування консалтингових та інших видів професійних послуг. Аналогічний висновок зроблено у дослідженні Г. Филюк та І. Притули [6], які зазначають, що консалтинговий ринок України характеризується невисоким рівнем конкуренції та відсутністю чітких кваліфікаційних бар'єрів для входу, а частка консалтингових послуг у ВВП України в 2,5 раза менша, ніж аналогічний показник у європейських державах. Ю. І. Грудзевич [7] акцентує увагу на організаційних аспектах консалтингової діяльності в обліку та оподаткуванні, розглядаючи методологічні підходи до надання таких послуг та роль сучасних інформаційних технологій у підвищенні їх ефективності. В. М. Кремень [8] звертає увагу на проблему відсутності стандартів якості надання консалтингових послуг та спеціалізованих органів регулювання, що призводить до незахищеності прав замовника.

Питанням розвитку аудиту та суміжних послуг у контексті міжнародних стандартів присвячено праці Г. Б. Назарової та Л. В. Кононенко [9], які дослідили зміни у вимогах Міжнародного стандарту супутніх послуг 4400 «Завдання з виконання узгоджених процедур». Автори зазначають, що цей вид послуг, який виходить за межі традиційного аудиту та не є завданням з надання впевненості, водночас за своєю природою наближається до консалтингу, що підтверджує концептуальну розмитість меж між видами послуг.

Т. В. Тучак та Х. О. Крутень [10] дослідили систему податкового консалтингу за європейською моделлю, акцентуючи увагу на її нормативно-правовому забезпеченні та двох системах регулювання – державного регулювання та саморегулювання.

У зарубіжній науковій літературі концептуальні проблеми розмежування видів професійних послуг досліджували R. Suddaby, D. J. Cooper та R. Greenwood [11], які розробили концепцію «функціонального

злиття» (functional convergence) професійних послуг у контексті трансформації великих аудиторських мереж у мультидисциплінарні практики. Відповідно до цієї концепції, розширення сервісного портфеля аудиторських фірм за межі власне аудиту є структурною тенденцією, а не винятком, що потребує відповідної регуляторної реакції. T. Deelmann [12] досліджував характеристику понять і зв'язків у консалтингу, підкреслюючи складність однозначної кваліфікації консалтингових послуг. K. Visscher [13] розглядав методологію проектування в управлінському консалтингу, наголошуючи на необхідності індивідуального підходу до кожного клієнта.

Незважаючи на ґрунтовні наукові напрацювання, проблема розмежування консалтингу у сфері фінансової звітності з аудитом та фінансовим аналізом у контексті стандартів незалежності МФБ залишається недостатньо вивченою. Такий стан зумовлений кількома чинниками: відсутністю у вітчизняному дискурсі чіткого визначення консалтингу у сфері фінансової звітності як окремої концептуальної категорії; браком системного порівняльного аналізу зазначеної тріади професійних послуг за критерієм вимог незалежності Кодексу IESBA; не розробленою типологію «сірої зони» поєднання таких послуг.

**Мета і завдання дослідження.** Метою статті є формулювання авторського визначення консалтингу у сфері фінансової звітності, розмежування його з аудитом та фінансовим аналізом, а також типологізація «сірої зони» перетину послуг у контексті стандартів незалежності МФБ та обґрунтування практичних рекомендацій для учасників ринку в Україні. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: уточнити сутність консалтингу у сфері фінансової звітності з урахуванням міжнародних стандартів та вітчизняного законодавства; порівняти аудит, фінансовий аналіз та зазначений вид консалтингу за критеріями регулювання, суб'єктів, відповідальності та вимог до незалежності; ідентифікувати загрози незалежності в межах «сірої зони» поєднання послуг відповідно до §120.6 A3 та §600–610 Кодексу IESBA; розробити рекомендації для учасників ринку щодо оптимізації взаємодії та захисту незалежності аудиту.

**Виклад основного матеріалу.** Термін «консалтинг» (від англ. to consult – радитися, консультувати, як процес consulting – консультування) широко вживається в українській діловій мові. Проте у вітчизняному законодавстві немає чіткого визначення сутності «консалтингу» чи класифікації консалтингових послуг. У Національному класифікаторі України КВЕД ДК 009:2010 можна знайти цілі групи видів діяльності, які за своєю суттю є консалтингом, наприклад [14]: консультування з питань комерційної діяльності й керування (70.22); консультування з питань інформатизації (62.02); діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах (71.12); діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування (69.20); консультування з питань ведення лісового господарства (входить до 02.40); маркетингові консультації (входить до 73.11); медичне консультування та лікування у сфері загальної медицини, які надають лікарі загального профілю (входить до 86.21) та ін. Як бачимо, консалтинг являє собою діяльність із надання консультаційних та інформаційно-аналітичних послуг у різних секторах господарської діяльності. За своєю сутністю консалтингова послуга передбачає передання комплексної інформації та фахових рекомендацій замовнику. Зауважимо, що застосування консалтингу не обмежується юридичною, фінансовою чи управлінською сферами, він також представлений у технічній і медичній практиці.

Про консалтингові послуги згадується у Положенні про порядок організації та проведення конкурсів на право виконання консалтингових (консультаційних, аудиторських, юридичних та оціночних), затвердженому наказом Національного агентства України з управління державними корпоративними правами від 15.07.99 р. № 131. У додатку до цього Положення вказуються напрями надання консалтингових послуг: проведення аудиторських перевірок; проведення експертної оцінки державних корпоративних прав; консультаційні послуги з юридичних питань; розробка програм фінансово-економічного та технічного розвитку господарських товариств; інформаційні послуги з питань, які належать до компетенції Національного агентства та виконавця; розробка завдань та умов передання на конкурсних засадах функцій з управління державними корпоративними правами уповноваженим особам [15]. Отже, основні напрями консалтингу були визначені у 1999 р., але спеціального нормативного документу про консалтинг в Україні так і немає.

Інформацію про деякі послуги, які належать до консалтингових (інші послуги, пов'язані з професійною діяльністю), наведено у Переліку послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми), затвердженому рішенням Аудиторської палати України від 22.12.2011р. № 244/14 [16].

На розвиток вітчизняного консалтингу в економічній сфері суттєво впливає відсутність уніфікованих стандартів провадження цього виду діяльності – на відміну від юридичних чи аудиторських послуг, що мають чітку нормативну регламентацію. На цю проблему звертає увагу і В. М. Кремень, наголошуючи, що відсутність стандартів якості та спеціалізованих регуляторних органів призводить до незахищеності прав замовника консалтингових послуг [8, 109]. Наслідком цього є відсутність формальних кваліфікаційних

бар'єрів: консалтингові послуги може надавати будь-який суб'єкт незалежно від рівня фахової компетентності. Додатковою особливістю є те, що консультування нерідко поєднується з іншими видами професійних послуг, межі яких не завжди піддаються однозначній кваліфікації.

В іноземній практиці немає окремого визначення терміну «консалтинг у сфері фінансової звітності» як єдиного поняття, проте у Міжнародній концептуальній основі з надання впевненості [17] подано визначення «завдання з консультування». Завдання з консультування – це послуга, у яких фахівець застосовує технічні навички, освіту, спостереження, досвід та знання процесу консультування. Воно включає аналітичний процес: встановлення мети, пошук фактів, визначення проблем або можливостей, оцінювання альтернатив та розробку рекомендацій. Завдання з консультування може бути частиною більшого проекту, який стосується фінансової звітності. Як приклад наводиться консультування щодо придбання бізнесу, яке може включати вимогу щодо отримання впевненості стосовно історичної або майбутньої фінансової інформації.

Отже, спираючись на загальну концепцію консалтингу як діяльності з надання фахових консультаційно-аналітичних послуг, а також на положення міжнародних стандартів та вітчизняні нормативні джерела (розглянуті вище), під консалтингом у сфері фінансової звітності розумітимемо діяльність із надання суб'єктам господарювання інформаційно-аналітичних, методичних та організаційних послуг, спрямованих на забезпечення відповідності фінансової та нефінансової звітності вимогам міжнародних і національних стандартів, підвищення якості розкриття інформації та супровід змін у системі обліку і звітності.

Водночас визначення меж консалтингу у сфері фінансової звітності є непростим завданням, оскільки на практиці він функціонує у безпосередній близькості до аудиту та фінансового аналізу. Кожен із цих видів має власну інституційну основу, регуляторну рамку та цільову функцію, проте між ними існують зони перетину, в межах яких одна й та сама послуга може одночасно містити ознаки двох або трьох видів діяльності.

Аудит як вид професійної діяльності регулюється Міжнародними стандартами аудиту (МСА, англ. ISA – International Standards on Auditing) [18], вимога обов'язкової незалежності виконавця та орієнтація на забезпечення суспільного інтересу закріплені у Кодекс IESBA, зокрема у розділах 400–999, присвячених незалежності аудиторів [3], Закон «Про аудит» [4]. Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ, англ. IFAC – International Federation of Accountants) через Раду з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості (далі англ. IAASB – International Auditing and Assurance Standards Board) встановлює нормативну основу для завдань з надання впевненості у Міжнародній концептуальній основі завдань з надання впевненості [19]. Відповідно до цього документа, всі завдання поділяються на три категорії: завдання з аудиту та огляду (забезпечують розумну або обмежену впевненість відповідно); завдання з надання супутніх послуг (погоджені процедури, компіляція – без надання впевненості); завдання з консалтингу, що не підпадають під стандарти IAASB і регулюються виключно умовами контракту. Принципова відмінність між завданнями з надання впевненості та консалтингом полягає в наявності тристоронніх відносин у першому випадку: практик (виконавець), відповідальна сторона (менеджмент) та передбачені користувачі (зовнішні зацікавлені особи).

Консалтинг, натомість, є двосторонніми відносинами між виконавцем і замовником без публічної підзвітності [17]. Консалтинг у сфері фінансової звітності регулюється договором між виконавцем і замовником, а у частині професійних стандартів – міжнародним стандартом ISO 20700 «Management Consultancy Services», розробленим за ініціативи Міжнародної ради інститутів управлінського консалтингу (ICMCI – International Council of Management Consulting Institutes), діє в інтересах клієнта і не передбачає обов'язкової незалежності виконавця [20].

Фінансовий аналіз посідає особливе місце в цій типології, оскільки не має єдиної міжнародної чи національної регуляторної бази. З одного боку, згідно з МСА 520 «Аналітичні процедури», він є обов'язковим інструментом аудиту на етапах його планування, виконання та завершення. З іншого боку, цей метод не регулюється окремим стандартом IAASB і може застосовуватися як автономно, так і поза межами аудиторських перевірок.

У табл. 1 відобразимо порівняльну характеристику аудиту, фінансового аналізу та консалтингу за ключовими критеріями, розподіленими за трьома блоками.

Ключовою відмінністю, що визначає всі інші, є наявність або відсутність вимоги незалежності. Аудит – єдиний вид послуг, де незалежність є абсолютною вимогою, порушення якої тягне за собою недійсність аудиторського висновку та регуляторні санкції. Для фінансового аналізу та консалтингу незалежність є бажаною, але не обов'язковою умовою – ці послуги регулюються виключно договором і загальними нормами цивільного та господарського законодавства.

*Таблиця 1*

**Порівняльна характеристика аудиту, фінансового аналізу та консалтингу у сфері фінансової звітності**

| Критерій | Аудит | Фінансовий аналіз | Консалтинг |
|---|---|---|---|
| ***Концептуальний блок*** | | | |
| Мета | Незалежна думка про достовірність звітності | Оцінка фінансового стану, виявлення тенденцій | Вирішення конкретного завдання замовника |
| Замовник | Власники, регулятор, публічний інтерес | Менеджмент, інвестори, кредитори | Менеджмент, власники, інвестори |
| Орієнтація послуги | Суспільний інтерес | Інтереси інвесторів, менеджменту | Інтереси клієнта |
| Результат послуги | Аудиторський висновок | Аналітичний звіт/записка | Звіт, рекомендації, план заходів |
| ***Регуляторний блок*** | | | |
| Нормативне регулювання | МСА, Кодекс IESBA, Закон «Про аудит» | Відсутній єдиний стандарт | Договір, міжнародний стандарт ISO 20700 |
| Характер вимоги | Публічно-правовий | Саморегулюючий | Відсутній |
| Вимога незалежності виконавця | Обов'язкова | Етична (рекомендована) | Відсутня |
| Рівень впевненості | Розумна впевненість (аудит) або обмежена (огляд) | Не застосовується | Не застосовується |
| Коло суб'єктів | Сертифікований аудитор | Аналітик | Без кваліфікаційних обмежень |
| Орган контролю: міжнародний рівень | IAASB, IESBA (у складі IFAC) | CFA Institute (недержавний) | Відсутній |
| національний рівень | ОСНАД*(державний), АПУ** (делеговані повноваження) | Відсутній | Відсутній |
| ***Санкційний блок*** | | | |
| Відповідальність | Публічна, регуляторна, цивільна | Корпоративна | Договірна |
| Наслідок порушення | Анулювання висновку, санкції | Дисциплінарні заходи | Відшкодування збитків у межах контракту |

*Джерело:* узагальнено авторами.
ОСНАД* – орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (державний);
АПУ** – аудиторська палата України.

Попри наявність чітких критеріїв розмежування, на практиці аудит, фінансовий аналіз та консалтинг тісно взаємопов'язані. Їхній перетин формує «сіру зону», де одна й та сама послуга поєднує ознаки кількох напрямів. Власне ця зона є джерелом регуляторних прогалин і конфліктів інтересів, які проілюстровано за допомогою діаграми Ейлера (рис. 1).

На рис. 1 три центральні фігури представляють аудит, консалтинг та фінансовий аналіз. Ключовим елементом схеми є «сіра зона» (позначена пунктиром для підкреслення невизначеності та регуляторної неврегульованості) – простір спільного перетину цих напрямів. Тут надаються послуги, які поєднують ознаки всіх трьох видів діяльності: Due diligence, ESG-верифікація, оцінка активів та трансформаційний консалтинг.

Крім того, на схемі виділено зони попарного перетину, які ілюструють точки дотику між окремими сферами:

– аудит та консалтинг взаємодіють у межах аудиту нефінансової звітності (міжнародний стандарт надання впевненості 3000 (англ. ISAE – International Standard on Assurance Engagements) [19];

– аудит та фінансовий аналіз поєднуються під час виконання аналітичних процедур (МСА 520 «Аналітичні процедури») [18];

– консалтинг та фінансовий аналіз інтегруються у фінансове моделювання для угод злиття та поглинання (англ. M&A – Mergers and Acquisitions).

У нижній частині рис. 1 відображено п'ять категорій загроз незалежності (згідно з §120.6 А3 Кодексу IESBA), які безпосередньо пов'язані із «сірою зоною». Спільним для аналізованих напрямів діяльності є те, що їх перетин (поєднання) з аудитом фінансової звітності в межах одного суб'єкта господарювання створює специфічні комбінації загроз незалежності, які детально простежуються на прикладі конкретних видів послуг.

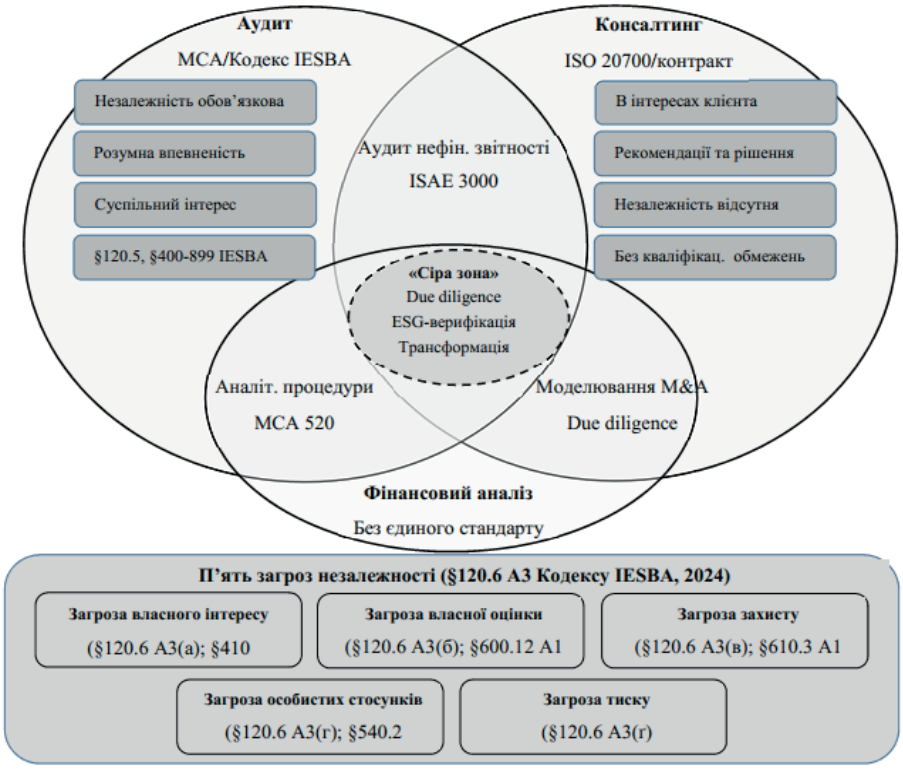


**Рис. 1. Інституційні межі та «сіра зона» конфлікту інтересів при поєднанні професійних послуг за стандартами МФБ**

*Джерело:* складено авторами за результатами дослідження.

Due diligence містить елементи аудиту (перевірка та підтвердження даних), фінансового аналізу (оцінка фінансового стану) та консалтингу (рекомендації щодо угоди). При цьому єдиного стандарту IAASB для нього не існує – застосовується ISAE 3000 або контрактні умови. З точки зору незалежності, поєднання цієї послуги з аудитом для одного клієнта становить одразу кілька загроз:

– власного інтересу (§120.6 А3(а); §410 Кодексу IESBA) – якщо фірма отримує значну частку доходу від завдання;

– захисту (§120.6 А3(в); §610.3 А1 Кодексу IESBA) – оскільки виконавець відстоює позицію покупця, що шкодить об'єктивності подальшої перевірки;

– особистих стосунків (§120.6 А3(г); §540.2 Кодексу IESBA) – внаслідок тривалої та багатоаспектної взаємодії.

ESG-верифікація є прикладом послуги, що еволюціонує від консалтингу до повноцінного завдання з надання впевненості. До набрання чинності міжнародного стандарту надання впевненості щодо сталого розвитку 5000 (англ. ISSA 5000 – International Standard on Sustainability Assurance) – для звітних періодів після 15 грудня 2026 р. – ESG-верифікація перебуває у «сірій зоні»: одні виконавці здійснюють її як квазі-аудиторську послугу за ISAE 3000, інші – як консалтинговий проєкт без вимог незалежності [21]. З точки зору загроз незалежності, надання ESG-консалтингу та подальша верифікація того самого ESG-звіту тією самою фірмою породжує:

– загрозу власної оцінки (§120.6 А3(б); §600.12 А1 Кодексу IESBA) – оскільки виконавець перевіряє результати власної попередньої роботи з розробки методології та формування звіту;

– загрозу тиску (§120.6 А3(г) Кодексу IESBA) – якщо клієнт очікує підтвердження раніше узгоджених показників.

Оцінка активів (зокрема, нематеріальних) залежно від мети може кваліфікуватися як складова аудиту, самостійне аналітичне завдання або консалтинговий проєкт без зміни змісту самої роботи. Вона може здійснюватися для фінансової чи податкової звітності, а також для підтримки транзакцій [21]; якщо оцінка є частиною аудиту, вона регулюється МСА 540 «Аудит облікових оцінок та розкриття пов'язаної інформації». З точки зору загроз незалежності, виконання оцінки активів щодо клієнта, для якого та сама фірма одночасно проводить аудит, породжує загрозу:

– власної оцінки (§120.6 А3(б); §600.12 А1) – через необхідність перевіряти розрахунки, які аудитор сам здійснив у межах консалтингу;

– захисту (§120.6 А3(в); §610.3 А1) – якщо в контексті угоди M&A виконавець відстоює вигідну для клієнта вартість.

Трансформаційний консалтинг – супровід переходу підприємства між стандартами обліку (найчастіше від П(С)БО до МСФЗ) – за змістом регулюється МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності», однак надається як консалтингова послуга за контрактом без вимог незалежності. Його суміщення з аудитом породжує загрози:

– власної оцінки (§120.6 А3(б); §600.12 А1) – оскільки аудитор перевірятиме систему обліку та облікову політику, які сам і побудував;

– прийняття управлінських рішень (§R400.20; §400.20 А2–А3) – якщо консультант фактично бере на себе функції менеджменту, зокрема розробляє та затверджує облікову політику замість уповноважених осіб, що прямо заборонено Кодексом IESBA.

Таким чином, зона загроз незалежності, відображена на рис. 1, є не лише ілюстративним елементом, а ключовим аргументом на користь практичної значущості проблеми розмежування аудиту, фінансового аналізу та консалтингу у сфері фінансової звітності. Розмиті межі між цими видами діяльності безпосередньо загрожують незалежності аудитора – визначальному принципу, закріпленому у §120.5 Кодексу IESBA.

Зауважимо, що стандарти МФБ містять нормативну відповідь на проблему «сірої зони» у вигляді конкретних параграфів Кодексу IESBA, зокрема §120.6 А3, що визначає п’ять категорій загроз незалежності, та §600–610, що регулюють надання неаудиторських послуг клієнтам і встановлюють відповідні захисні заходи Однак ця відповідь спрямована на врегулювання наслідків поєднання послуг та встановлює захисні заходи, але не усуває саму регуляторну прогалину – відсутність чіткого визначення меж консалтингу як самостійного виду професійної діяльності у сфері фінансової звітності.

Особливої гостроти ця проблема набуває в українському контексті. Відсутність спеціального нормативного документа, що регулював би консалтингову діяльність у сфері фінансової звітності, означає, що на національному рівні механізми протидії загрозам «сірої зони» є суттєво слабшими порівняно з міжнародними. Це обґрунтовує як актуальність проведеного дослідження, так і необхідність цілеспрямованої адаптації стандартів МФБ до умов вітчизняного ринку професійних послуг у сфері фінансової звітності.

Проведений аналіз дав змогу сформулювати практичні рекомендації для основних зацікавлених учасників ринку аудиторських та консалтингових послуг у сфері фінансової звітності в Україні:

– для аудиторських фірм рекомендується запровадити внутрішній реєстр неаудиторських послуг; проводити щорічну оцінку загроз незалежності в розрізі кожного аудиту;

– для підприємств-замовників послуг при виборі аудитора варто оцінювати не лише його кваліфікацію, а й обсяг і склад неаудиторських послуг, що надаються тому самому суб’єкту господарювання, оскільки значна частка консалтингових доходів від одного клієнта є індикатором загрози власного інтересу

– для регулятора (АПУ/ОСНАД) доцільно запровадити обов’язкове розкриття: структури доходів аудиторських фірм у розрізі «аудит / неаудиторські послуги» як інструменту системного нагляду за дотриманням вимог незалежності; ідентифікації, оцінювання та реагування на загрози незалежності з урахуванням специфіки вітчизняного ринку, зокрема в частині послуг «сірої зони» – Due diligence, ESG-верифікації, оцінки активів та трансформаційного консалтингу.

Реалізація згаданих рекомендацій є необхідною умовою гармонізації вітчизняного законодавства із законодавством ЄС та посилення захисту незалежності аудиту в умовах євроінтеграції України.

**Висновки.** У результаті проведеного дослідження узагальнено теоретичні положення та запропоновано вирішення практичного завдання щодо чіткого розмежування аудиту, фінансового аналізу та консалтингу у сфері фінансової звітності. Визначено шляхи мінімізації загроз незалежності аудиторів в умовах розширення неаудиторських послуг профільних компаній через призму регуляторних вимог Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ).

За результатами дослідження сформульовано такі основні висновки:

За умов відсутності спеціального нормативно-правового регулювання консалтингової діяльності в Україні та з урахуванням Міжнародної концептуальної основи з надання впевненості IAASB, обґрунтовано авторське визначення поняття «консалтинг у сфері фінансової звітності».

Здійснено системне розмежування понять «аудит», «фінансовий аналіз» та «консалтинг у сфері фінансової звітності» за трьома концептуальними блоками критеріїв: концептуальним, регуляторним і санкційним.

Доведено, що визначальним критерієм виступає вимога незалежності виконавця. В аудиті вона є абсолютною, імперативною та публічно-правовою умовою, тоді як у консалтингу та фінансовому аналізі – рекомендаційною або етичною категорією, що регулюється виключно рамками цивільно-правового договору та професійними кодексами.

Ідентифіковано та графічно змодельовано «сіру зону» перетину професійних послуг (Due diligence, ESG-верифікація, оцінка активів, трансформаційний консалтинг). У контексті стандартів незалежності МФБ деталізовано специфіку прояву п'яти базових категорій загроз (власного інтересу, власної оцінки, захисту, особистих стосунків та тиску). Обґрунтовано ризики порушення фундаментальних етичних принципів, які виникають у разі синергетичного поєднання аудиту із зазначеними неаудиторськими послугами в межах однієї компанії.

Сформульовано практичні рекомендації для основних зацікавлених учасників ринку аудиторських та консалтингових послуг у сфері фінансової звітності в Україні.

Перспективами подальших досліджень є розроблення методики кількісної оцінки ризиків незалежності при наданні неаудиторських послуг, а також аналіз практики застосування захисних заходів Кодексу IESBA в умовах українського ринку.

**Література:**

1. Українська бізнес асоціація. (2024). *Топ консалтингових компаній в Україні*. UBA. <https://uba.top/consulting-companies-in-ukraine/>. (2026, травень, 27).

Ukrayinska biznes asotsiatsiya [Ukrainian Business Association]. (2024). *Top konsaltynhovykh kompaniy v Ukrayini* [Top consulting companies in Ukraine]. UBA. <https://uba.top/consulting-companies-in-ukraine/>. (2026, May, 27). [in Ukrainian].

2. YouControl. (2023). *Аналіз консалтингового ринку в Україні: Сегмент консалтингу, класифікація компаній*. <https://youcontrol.market/blog/analiz-konsaltinghovogho-rinku-v-ukrayini/>. (2026, травень, 27).

YouControl. (2023). *Analiz konsaltynhovoho rynku v Ukraini: Sehment konsaltynhu, klasyfikatsiia kompanii* [Analysis of the consulting market in Ukraine: Consulting segment, company classification]. <https://youcontrol.market/blog/analiz-konsaltinghovogho-rinku-v-ukrayini/>. (2026, May, 27). [in Ukrainian].

2. International Ethics Standards Board for Accountants. (2024). *Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants (including International Independence Standards)*. IFAC. <https://www.ifac.org/publications-resources/2024-handbook-international-code-ethics-professional-accountants>. (2026, May, 27). [in Ukrainian].

4. *Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19/print>. (2026, травень, 20).

Verkhovna Rada Ukrainy (2017). *Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 21.12.2017 № 2258-VIII* [On the audit of financial statements and auditing activity: Law of Ukraine dated 21.12.2017 No. 2258-VIII] (Verkhovna Rada Ukrainy). *Oficiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrajiny* [The official site of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19/print> [in Ukrainian]. (2026, May, 20).

5. Мазур, Н. А., Ніколашин, А. О. (2021). Ринок консалтингових послуг України та світу в умовах змін. *Економіка та суспільство*, 24. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-15

Mazur, N. A., & Nikolashyn, A. O. (2021). Rynok konsaltynhovykh posluh Ukrainy ta svitu v umovakh zmin [The market of consulting services of Ukraine and the world in the conditions of changes]. *Ekonomika ta Suspilstvo* [Economy and society], *24*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-15 [inUkrainian].

6. Филюк, Г., Притула, І. (2024). Розвиток ринку консалтингових послуг в Україні в умовах сучасних викликів. *Економічний аналіз*, *34*(1), 115–125. https://doi.org/10.35774/econa2024.01.115

Fyliuk, H., & Prytula, I. (2024). Rozvytkov rynku konsaltynhovykh posluh v Ukraini v umovakh suchasnykh vyklykiv [Development of the consulting services market in Ukraine under modern challenges]. *Ekonomichnyi Analiz* [Economic analysis], *34*(1), 115–125. https://doi.org/10.35774/econa2024.01.115 [inUkrainian].

7. Грудзевич, Ю. І. (2024). Організація консалтингової діяльності в обліку та оподаткуванні. *Економіка та суспільство*, *64*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-100

Hrudzevych, Yu. I. (2024). Orhanizatsiia konsaltynhovoi diialnosti v obliku ta opodatkuvanni [Organization of consulting activities in accounting and taxation]. *Ekonomika ta Suspilstvo* [Economy and society], *64*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-100 [inUkrainian].

8. Кремень, В. М. (2009). Сучасний стан та перспективи розвитку ринку консалтингових послуг в Україні. *Формування ринкової економіки*, 19, 108–116.

Kremen, V. M. (2009). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku rynku konsaltynhovykh posluh v Ukraini [Current state and prospects of development of the consulting services market in Ukraine]. *Formuvannia Rynkovoi Ekonomiky [Formation of a market economy],* 19, 108–116 [inUkrainian].

9. Назарова, Г. Б., Кононенко, Л. В. (2023). Завдання з виконання узгоджених процедур як вид супутніх послуг в аудиторській діяльності. *Економіка та суспільство*, *53*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-63

Nazarova, H. B., & Kononenko, L. V. (2023). Zavdannia z vykonannia uzhodzhenykh protsedur yak vyd suputnikh posluh v audytorskii diialnosti [Agreed-upon procedures engagements as a type of related services in auditing]. *Ekonomika ta Suspilstvo* [Economy and society], *53*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-63 [inUkrainian].

10. Тучак, Т. В., Крутень, Х. О. (2020). Європейська модель функціонування системи податкового консультування. *Економіка та суспільство*, *22*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-53

Tuchak, T. V., & Kruten, Kh. O. (2020). Yevropeiska model funktsionuvannia systemy podatkovoho konsultuvannia [European model of tax consulting system functioning]. *Ekonomika ta Suspilstvo* [Economy and society], *22*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-53 [inUkrainian].

11. Suddaby, R., Cooper, David J., & Greenwood, R. (2007). Transnational regulation of professional services: Governance dynamics of field level organizational change. *Accounting, Organizations and Society*, *32*(4-5), 333–362. https://doi.org/10.1016/j.aos.2006.08.002

12. Deelmann, T. (2019). Consulting: Characterization of concepts and connections. In V. Nissen (Ed.), *Advances in Consulting Research: Recent Findings and Practical Cases* (pp. 31–52). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-95999-3_3

13. Visscher, K. (2001). *Design methodology in management consulting*. Twente University Press.

14. *Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010): Перелік секцій видів економічної діяльності* (Державна служба статистики України). *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. <https://ukrstat.gov.ua/klasf/st_klasf/kved_10.htm>. (2026, Травень, 20).

Klasyfikatsiia vydiv ekonomichnoi diialnosti (KVED-2010): Perelik sektsii vydiv ekonomichnoi diialnosti (Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy) [Classification of economic activities (KVED-2010): List of sections of economic activities (State Statistics Service of Ukraine)]. *Oficiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy* [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. <https://ukrstat.gov.ua/klasf/st_klasf/kved_10.htm>. (2026, May, 20). [in Ukrainian].

15. *Положення про порядок організації та проведення конкурсів на право виконання консалтингових (консультаційних, аудиторських, юридичних та оціночних) послуг: Наказ Національного агентства України з управління державними корпоративними правами від 15.07.1999 р. № 131* (Міністерство юстиції України). *Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України».* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0633-99#Text>. (2026, Травень, 20).

*Polozhennia pro poriadok orhanizatsii ta provedennia konkursiv na pravo vykonannia konsaltynhovykh (konsultatsiinykh, audytorskykh, yurydychnykh ta otsinochnykh) posluh: Nakaz Natsionalnoho ahentstva Ukrainy z upravlinnia derzhavnymy korporatyvnymy pravamy vid 15.07.1999 № 131* (Ministerstvo yustytsii Ukrainy) [Regulation on the procedure for organizing and conducting competitions for the right to perform consulting (advisory, auditing, legal and valuation) services: Order of the National Agency of Ukraine for Management of State Corporate Rights dated 15.07.1999 No. 131 (Ministry of Justice of Ukraine)]. *Oficiinyi vebportal parlamentu Ukrainy «Zakonodavstvo Ukrainy»* [Official web-portal of the Parliament of Ukraine «Legislation of Ukraine»]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0633-99#Text >. (2026, May, 20). [in Ukrainian].

16. Про Перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми): Рішення Аудиторської палати України від 22.12.2011 р. № 244/14 (Верховна Рада України). Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України». <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr244230-11#Text>. (2026, Травень, 20).

Pro Perelik posluh, yaki mozhut nadavaty audytory (audytorski firmy): Rishennia Audytorskoi palaty Ukrainy vid 22.12.2011 № 244/14 (Verkhovna Rada Ukrainy) [On the List of services that can be provided by auditors (audit firms): Decision of the Audit Chamber of Ukraine dated 22.12.2011 No. 244/14 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. Oficiinyi vebportal parlamentu Ukrainy «Zakonodavstvo Ukrainy» [Official web-portal of the Parliament of Ukraine «Legislation of Ukraine»]. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr244230-11#Text>. [in Ukrainian]. (2026, May, 20).

17. International Auditing and Assurance Standards Board. (2013). *International framework for assurance engagements*. IFAC. <https://www.ifac.org/publications-resources/international-framework-assurance-engagements-1>. (2026, May, 22).

18. International Auditing and Assurance Standards Board. (2024). *Handbook of international quality management, auditing, review, other assurance, and related services pronouncements* (Vol. 1). IFAC. <https://www.ifac.org/publications-resources/2023-2024-handbook-international-quality-management-auditing-review-other-assurance-and-related-services-pronouncements>. (2026, May, 22).

19. International Auditing and Assurance Standards Board. (2024). *Handbook of international quality management, auditing, review, other assurance, and related services pronouncements* (Vol. 2). IFAC. <https://www.ifac.org/publications-resources/2023-2024-handbook-international-quality-management-auditing-review-other-assurance-and-related-services-pronouncements>. (2026, May, 23).

20. International Council of Management Consulting Institutes. (n.d.). ISO 20700: Guidelines for management consulting. CMC-Global. <https://www.cmc-global.org/content/iso-standards-consulting>. (2026, May, 23).

21. International Auditing and Assurance Standards Board. (2024). *Handbook of international quality management, auditing, review, other assurance, and related services pronouncements* (Vol. 3). IFAC. <https://www.ifac.org/publications-resources/2023-2024-handbook-international-quality-management-auditing-review-other-assurance-and-related-services-pronouncements>. (2026, May, 23).

22. International Valuation Standards Council. (2022). *IVS 210 Intangible assets*. In *International Valuation Standards*. IVSC. <https://www.ivsc.org/standards/>. (2026, May, 27).